

אנחנו והסביבה - בהיבט המוסיקלי

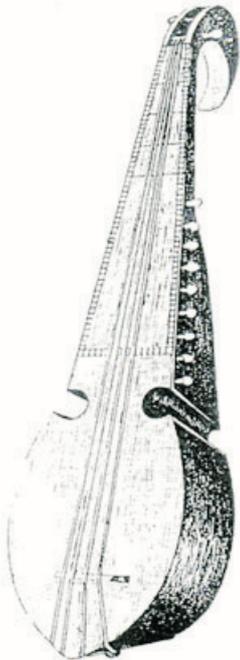
ד"ר ציפי פליישר
המדרשה למוסיקה

נוסף: נבקר אצל המתופף המחונן צאלח הייבי בכפר שעב; הוא כבר התארח לא פעם בסמינריון זה ובמספר פורומים במדרשה למוסיקה לשם הוראת טכניקות תיפוף ומקצבים מן המוסיקה הערבית. הפעם נקבל את השיעור הזה בביתו ואף נצפה מקרוב במלאכת בניית התופים, שכן במרתף ביתו מצוי בית המלאכה לתופי דרבוקה.

השיעורים הללו מהווים מנוף להעשרת הסביבה הלימודית של המכללה ככלל.

במפגש מורי הסמינריונים האחרון (25.3.99) הוצגה הדרך בה אנו נוקטים בקריאה ביבליוגרפית הרחבת

הדעת אל המרחבים הפתוחים עושה שימוש במספר מקורות ביבליוגרפיים של ערב ומערב במוסיקה, כאשר התלמידים נדרשים לחבר בעצמם שאלונים ולפתור אותם. הם מתוודעים מיידית לחומר ביבליוגרפי רב (שהרי מקורות ביבליוגרפיים הם דבר שאין לו סוף), דולים מתוכו את נקודות המשיכה - איש איש לפי 'הראש שלו' - ואז מפתחים לתפארת את העיסוק בעניינים אלה מתוך ההיצע הבלתי נדלה כמעט. אפילו בפרויקט דידקטי שהם מתוים בסוף השאלון הפתור שלהם עצמם, הם עצמם כבר נדלקים ליישום עם תלמידיהם שלהם.

השנה יכולנו להתבשם מאוצרות המוסיקה הערבית ממש, מקרוב-קרוב, באוזן ובעין, כאשר כיתת המכללה הערבית למורים מחיפה (אשר משלימה את לימודי ה-B.Ed. אצלנו) הגישה ב-14.4.99 על במת האודיטוריום קונצרט - הרצאה-סדנה לתלמידי המדרשה למוסיקה ולמוריה. הסטודנטים הערבים הציגו, בביצוע מוסיקלי מרהיב, תוך הסברים מתודיים ותרגולים, את כלי הנגינה המסורתיים של העולם הערבי, את טכניקות הנגינה והזמרה, וכן מספר סולמות הרווחים במוסיקה זו. יכולנו גם לשמוע בהזדמנות זו פיסות רפרטואר מן המיטב - פרי המורשת של אום

מ אז שובי משנת השבתון, הצבתי כיעד מרכזי בעבודתי את המחקר הפעיל ואת ההתנסות האינטנסיבית של הסטודנטים בגמיעת המזרח כנתח הבולט יותר ויותר בחייהם, שהרי המזרח נותן אותותיו יותר ויותר במעטפת הצליל הסובבת אותנו.

הסמינריון "ערב-מערב - מפגש תרבויות מוסיקליות" מלווה בסידורים ובמפגשים עם אמנים, המאפשרים לסטודנטים מגע ישיר ובלתי אמצעי עם מקורות היצירה התרבותית, העומדת במרכז הסמינריון.

השתתפנו בסדנא של המוסיקאי האירי רוס דאלי (Ross Daly), אשר התאהב במוסיקת המזרח התיכון וחי כבר מזה 25 שנה ביוון; הוא מנגן, מלחין, מלמד את המוסיקה הזאת בתשוקה ומתוך עקרונות של דרך חיים. רב-האמן בעל הפרסום העולמי בתחום הגיע בינואר 99 לישראל והביא עמו הפעם את הכלים האקזוטיים: עוד, רבאב, פאז-תורכי ולירה.

גם לא נפקד מקומנו בקונצרט המיוחד שקיים במרכז ענב.

ואם הגענו ליוון ולתורכיה - הרי טוב לספר שהגענו בהרחיבנו את אופקינו החוץ-מערביים עד ליאווה . . .

צבעי הכלים של תזמורות הגאמלן כבר קסמו למלחינים מן השורה כדביזי ווארו. יצאנו לאחרונה לשיעור סדנא שהקדיש לנו במיוחד המומחה ד"ר אמציה בר-יוסף מהאוניברסיטה העברית בירושלים בהיכרות שירה עם עולם זה: על אורחות החיים בתוכם מתפקדת מוסיקה זו למדנו ראשית בשיעורים, ואחר-כך הפקנו בעצמנו את הצלילים בחדר כיתת הגאמלן באוניברסיטה העברית, בה פזורים כלי תזמורת הגאמלן בשפע על הרצפה ועל הקירות - למגע ידם של הסטודנטים.

בסמסטר הראשון בשנת הלימודים תש"ס כבר מתוכנן לנו בסכנין שבגליל 'ליל שימורים'. נוכל להשתלב במשך שעות רבות בהתרחשות הלילית השבועית המיוחדת הזאת (המיוחדת לתלמידינו, אך שגרתית לצופים שבגבולות הארץ): הערב יתחיל בדרשה של חכם הכת המקומית ואז תתחיל התפילה הנכנסת בהדרגה לתנועה ריקודית, עד שזו נסחפת לכדי אקסטזה שפוסקת רק עם עלות השחר. צופיות - הענף המיסטי של האיסלאם - התפתחה במזרח השמי מאז המאה ה-8, ונוכחותה גברה במאה ה-13 עם שירתו של ג'לאל אד-דין אלרומי. האסכולות החשובות קיימות עד היום בעירק, פרס, בתורכיה ובמצרים.

בשעות אחר הצהריים נעצור בדרכנו למעשה לימודי

מתוסף כעבודת-חלוץ לביוגרפיות אשר כבר נתפרסמו במספר ספרים מצומצם ומעודכן יחסית ("נעימי זמירות ישראל" מאת יהודה כהן (1990), "מדריך להאזנה ליצירות ישראליות לפסנתר" בעריכת בן-ציון אורגד (1984), "מדריך להאזנה ליצירות ישראליות" בעריכת בן-ציון אורגד [1984], "Contemporary Israeli Music" מאת צבי קרן (1980).

עבודות חשובות אלה, פרי עטם של תלמידינו, כוללות את המלחינים הבאים (עפ"י סדר א"ב – סה"כ 30): מנחם אבידום, צבי אבני, ירדנה אלטוין, חיים אלכסנדר, אלכסנדר-אוריה בוסקוביץ', יחזקאל בראון, רם דע-עוז, אנדרה היידו, אריק-ולטר שטרנברג, משה זורמן, יוסף טל, דן יוהס, חנוך יעקבי, דב כרמל, מרק לברי, ינעם ליף, עמי מעייני, סרג'י נטרא, יהויכין סטוצ'בסקי, ראובן סרוסי, מרדכי סתר, ציפי פליישר, עדן פרטוש, מנחם צור, מרק קופיטמן, משה רסיוק, ליאון שידלובסקי, ורדינה שלונסקי, אריק שפירא, נועם שריף. המונוגרפיות תויקו במתכונת מיוחדת וניתן להשתמש בהן כספרות-עזר ביבליוגרפית לכל דבר.

מושם דגש מיוחד על חקר הפופ הישראלי העכשווי. אנו נתונים בעיצומו של מעקב-בוחר אחר עשרות אמנים ובהם – זהבה בן, אתי לוי, עופר לוי, אתי אנקרי, מרגלית צנעני, אלי לוזון, מאיר ישראל, איל גולן, נסים סרוסי, טמא, זוהר ארגוב ז"ל, ג'וני שועלי, רונית שחר, ירמי קפלן, אסף אמדורסקי, שרון חזיז, זהר אשדות, מיקה קרני, סיון שביט, לאה ושלומי שבת, רמי קליינשטיין, אביב גפן, דפנה דקל, מאיר בנאי, אהוד בנאי, אביתר בנאי, דנה ברגר, דנה אינטרנשיונל, שרון ליפשיץ, שרון מולדבי, איגי וקסמן, יהודית תמיר, אב-טיפוס, המכשפות, איז-הופ, שבק-סמך, היי-פייב).

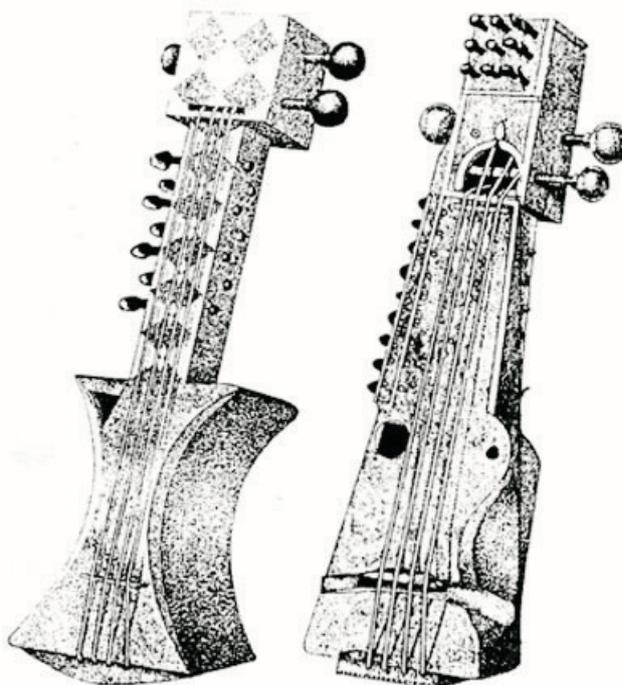
בנוסף לכך אנו פונים אל מיסגור מסוים – המזרח בזמר, המערב בזמר, אל עבר הטוטאליות של תמלילן-מלחין-זמר-נגן בתוך אדם אחד, ועוד. שותפים במסע מרתק זה תלמידי המדרשה למוסיקה, תלמידי ה-B.Ed., כיתות העולים ומסלול הגיל הרך (B.Ed. המתמחות מוסיקה). גם כאן – עם השלמת מסקנות הביניים יוגשו לספריה התוצאות במתכונת פירסומית התואמת את צרכינו.

בשנת תש"ס נכביר בחקר הזמר המזרחי: אנו כבר מסיימים את התיעוד הכרונולוגי המפורט שלו ועוברים אל עבר מיצוי התהליכים המוסיקליים המאפיינים אותו. כיצד פנו המלחינים מקצה מערב ועד קצה מזרח, ומהו אכן התוכן האמנותי של הזמר הזה אשר הקהיליה המוסיקלית המקצועית בישראל עדיין מפנה לו בדרך-כלל עורף.

כולתום (מצרים), סייד דרויש (מצרים) פיירו וזיאד רחבאני (לבנון).

כאשר הגיעו זמן קצר לאחר מכן יאיר דלאל וחבריו לקונצרט אתני מלא בסדרת "מוסיקה בלוינסקי" (25.4.99) אozנם של רבים היתה כבר כרויה היטב למתרחש. יאיר הוא מבוגרי המדרשה למוסיקה ואף נמנה עם סגל המורים בה כיום.

ואם דובר במנוף להעשרת המכללה ככלל – אין מנוס מלהזכיר כאן את התרומה שחלה בשנים האחרונות מן השדה אל תוך האוצרות המיוחדים שנתעשרה בהם

ספריית המדרשה למוסיקה המהווה חלק אינטגרלי מן הספרייה של המכללה.

כולם מוזמנים לעיין בשירונים ההיסטוריים וכן בספרי לימוד הכורכים סלופז' ונגינה עם תרבות הזמר, נחלת אוספים של המוסיקאיות-האספניות חנה בריק ז"ל, הדסה בירביס תבדל"א ופרי רוט. העזבונות נתרמו, והועברו אלינו במבצע איסוף מיוחד.

במהלך השנים האחרונות נצטברו מונוגרפיות זעירות (בצירוף ניתוחים מוסיקליים והקלטות נדירות), ברובן על מלחינים ישראלים אמנותיים עכשוויים. חומר זה